

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ

-----o0o-----

**ĐÁM CƯỚI TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI ĐEN
Ở XÃ CHIỀNG XÔM, THÀNH PHỐ SƠN LA,
TỈNH SƠN LA**

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HÓA
CHUYÊN NGÀNH VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ

SINH VIÊN THỰC HIỆN: NGÀN VĂN CƯỜNG
GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN: TS. NGUYỄN THỊ VIỆT HƯƠNG

HÀ NỘI, 2011

LỜI CẢM ƠN

Khóa luận với đề tài đám cưới người Thái Đen xã Chiềng Xôm, thành phố Sơn La, tỉnh Sơn La. Được hoàn thành nhờ sự hướng dẫn tận tình của TS. Nguyễn Thị Việt Hương, cùng với sự giúp đỡ và động viên của thầy cô giáo trường Đại học Văn hóa Hà Nội, khoa Văn hóa Dân tộc thiểu số, sự giúp đỡ của các bác, các cô, sở Văn hóa Thể thao và Du lịch thành phố Sơn La, tỉnh Sơn La, trung tâm Văn hóa tỉnh, UBND xã và các nghệ nhân xã Chiềng Xôm. Nhân dịp này tôi xin gửi lời cảm ơn và lòng biết ơn chân thành và tận tình đó.

Doi dung lượng kiến thức, lý luận, thực tiễn và thời gian có hạn. Khóa luận chắc chắn không tránh khỏi những thiếu sót, tôi rất mong nhận được những ý kiến đóng góp để khóa luận có thể hoàn thiện hơn.

Sinh viên

Ngân Văn Cường

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU.....	1
1. Lí do chọn đề tài.....	6
2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	7
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	7
4. Phương pháp nghiên cứu	7
5. Bố cục của đề tài.....	8
CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT VỀ NGƯỜI THÁI Ở XÃ CHIỀNG XÔM, THÀNH PHỐ SƠN LA, TỈNH SƠN LA	9
1.1. Tổng quan về Xã Chiềng Xôm.....	9
1.1.1. Điều kiện tự nhiên	9
1.1.2. Dân cư và đời sống xã hội	11
1.2 Người Thái ở xã Chiềng Xôm	16
1.2.1 Lịch sử tộc người và quá trình cư trú	17
1.2.2. Văn hóa truyền thống.....	19
CHƯƠNG 2: NHỮNG VẤN ĐỀ CƠ BẢN TRONG ĐÁM CƯỚI TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI ĐEN Ở XÃ CHIỀNG XÔM, THÀNH PHỐ SƠN LA, TỈNH SƠN LA	26
2.1 Quan niệm về việc cưới xin và hôn nhân truyền thống của người Thái Đen	26
2.2 Những quy tắc cơ bản trong cưới xin của người Thái Đen	27
2.3. Tiêu chí chọn vợ chọn chồng của người của người Thái Đen.....	29
2.3.1 Quá trình tìm hiểu dẫn đến hôn nhân.....	30
2.3.2 Tục lệ trước khi cưới	31
2.4. Diễn trình đám cưới truyền thống của người Thái Đen	37
2.4.1. Chuẩn bị đám cưới	37

2.4.2. Đám cưới bên nhà gái gọi là “Cưới lên” (túng đong khủn).....	40
2.4.3 Đám cưới bên nhà trai gọi là “cưới xuống” (Túng đong lòng)	51
2.4.4. Tục lệ sau khi cưới – lễ lại mặt	53
2.5. Vai trò của các thành viên trong đám cưới truyền thống của người Thái Đen	54
2.5.1. Vai trò của gia đình	54
2.5.2. Vai trò của họ mạc và cộng đồng.....	55
2.5.3. Các trường hợp hôn nhân ngoại lệ.....	56
2.6. Những tương đồng và khác biệt trong đám cưới của người Thái Đen ở Chiềng Xôm Sơn La, với các nhóm Thái khác.....	56
2.6.1. Với người Thái trắng ở Mộc Châu, Sơn La.....	56
2.6.2. Với người Thái Đen ở xã Mường Chanh, Sơn La.....	57
CHƯƠNG 3: ĐÁM CƯỚI CỦA NGƯỜI THÁI ĐEN VỚI PHONG TRÀO XÂY DỰNG NẾP SỐNG VĂN HÓA HIỆN NAY Ở XÃ CHIỀNG XÔM, THÀNH PHỐ SƠN LA, TỈNH SƠN LA.....	59
3.1. Định hướng của Đảng và Nhà nước trong việc cưới xin	59
3.2. Những giá trị văn hóa của đám cưới người Thái Đen	60
3.2.1. Đám cưới thể hiện sự trân trọng tổ tiên.....	60
3.2.2. Đám cưới góp phần giáo dục chữ hiếu	62
3.2.3. Đám cưới góp phần lưu truyền các loại hình nghệ thuật dân gian....	62
3.2.4. Đám cưới tôn vinh trang phục và nghề dệt may truyền thống	63
3.2.5. Đám cưới thể hiện tinh hoa ẩm thực của người Thái	64
3.2.6. Đám cưới người Thái thể hiện tính gắn bó cộng đồng.....	65
3.2.7. Đám cưới người Thái thể hiện truyền thống văn học nghệ thuật..	66
3.2.8. Đám cưới người Thái thể hiện sự tiến bộ trong hôn nhân và gia đình.....	67
3.3. Những biến đổi trong hôn nhân và đám cưới hiện nay của người Thái Đen ở xã Chiềng Xôm.....	68

3.3.1. Những biến đổi tích cực	68
3.3.2. Những hạn chế trong đám cưới của người Thái	72
3.4. Sự tác động của cuộc vận động xây dựng nếp sống văn hóa đến biến đổi tích cực trong đám cưới của người Thái đen ở xã Chiềng Xôm.....	74
3.5. Một số giải pháp nhằm bảo tồn, phát huy các yếu tố tích cực trong đám cưới truyền thống của người Thái Đen.....	77
KẾT LUẬN	82
TÀI LIỆU THAM KHẢO	84
PHỤ LỤC ẢNH	86

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Cưới xin là một tập tục tốt đẹp trong đời sống của mọi dân tộc. Cưới xin không chỉ thể hiện đời sống tâm linh, đánh dấu sự kiện quan trọng của một đời người, mà còn là ngày hội của họ hàng, của cộng đồng.

Lễ cưới hội tụ và thể hiện đầy đủ những nét văn hóa đặc sắc, độc đáo của một cộng đồng người. Nói một cách khác, lễ cưới là nơi cố kết cộng đồng, tạo nên những hoạt động mang tính tập thể truyền thống. Qua đó, ta có thể thấy được tất cả những giá trị văn hóa cổ truyền như những qui ước về đối nhân xử thế, giao tiếp giữa cá nhân và cộng đồng, với tổ tiên và thần linh, thấy được những nét đẹp về đạo lý hay cả những nét độc đáo mang bản sắc riêng của từng vùng, từng dân tộc.

Người Thái ở Việt Nam phân bố trên một địa bàn tương đối rộng, cả phần Tây Bắc Bộ, miền Tây Thanh Hóa và Nghệ An. Mặc dù ở các địa phương có những nét khác nhau nhưng người Thái là một dân tộc khá thống nhất và là một trong những dân tộc thiểu số có nền văn hóa khá phát triển. Trong hoạt động kinh tế, người Thái là một dân tộc sản xuất nông nghiệp trồng lúa nước ở một trình độ cao. Họ có một hệ thống thiết chế xã hội với quan hệ gia đình, bản Mường chặt chẽ. Đời sống văn hóa tinh thần của họ cũng phong phú và đa dạng, cũng chính vì thế mà tục cưới hỏi của dân tộc Thái có rất nhiều nét đặc sắc.

Tục cưới hỏi của dân tộc Thái đã được nhiều học giả quan tâm nghiên cứu, tuy nhiên việc nghiên cứu những đặc trưng ở mỗi vùng miền là chưa rõ nét. Là một sinh viên của khoa Văn hóa dân tộc thiểu số, hơn nữa lại là một người con của dân tộc Thái tại Sơn La, người viết rất mong muốn tìm hiểu về những tập tục tốt đẹp của dân tộc mình, đặc biệt là những nét đẹp trong tục

cưới hỏi. Vì vậy, người viết đã mạnh dạn chọn đề tài “***Đám cưới truyền thống của người Thái Đen ở xã Chiềng Xôm, thành phố Sơn La, tỉnh Sơn La***” làm đề tài cho khóa luận tốt nghiệp của mình với mong muốn đóng góp một phần nhỏ bé vào việc nghiên cứu, bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa tốt đẹp của người Thái ở Sơn La nói riêng và dân tộc Thái nói chung.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

Thông qua việc khảo sát đánh giá những vấn đề cơ bản trong đám cưới truyền thống của người Thái Đen ở Sơn La, đề tài nhằm khẳng định những giá trị tốt đẹp của tập quán cưới xin của họ từ đó đề xuất một số giải pháp, đề giữ gìn và phát huy những giá trị tốt đẹp đó trong đời sống hôm nay.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đề tài nghiên cứu chỉ tìm hiểu về tục cưới hỏi của người Thái Đen tại xã Chiềng Xôm, thành phố Sơn La. Đây là một xã tập trung đông nhất của người Thái Đen sinh sống, trong phạm vi của một khóa luận tốt nghiệp, đề tài chủ yếu tập trung vào việc tìm hiểu về tập tục, các yếu tố văn hóa trong cưới xin của người Thái Đen và ảnh hưởng của nó đến việc xây dựng đời sống văn hóa trong thời đại mới.

4. Phương pháp nghiên cứu

Để giải quyết nhiệm vụ nghiên cứu, đề tài sử dụng một số phương pháp sau đây:

- Phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử để đánh giá sự vật, hiện tượng trong quá trình nghiên cứu.
- Phương pháp nghiên cứu liên ngành: Sử học, Dân tộc học, Mỹ thuật học...
- Phương pháp điền dã dân tộc học.
- Tổng hợp, thống kê, phân tích thông tin, tài liệu...

5. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phần phụ lục, khóa luận gồm 3 chương sau:

Chương 1: Khái quát về người Thái Đen ở xã Chiềng Xôm

Chương 2: Những vấn đề cơ bản trong đám cưới truyền thống của người Thái Đen ở xã Chiềng Xôm

Chương 3: Đám cưới của người Thái Đen với phong trào xây dựng nếp sống văn hóa của người Thái Đen ở xã Chiềng Xôm.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phan Kế Bính, Việt Nam phong tục tái bản, Nxb Tp HCM, 1990.
2. Trần Bình, Văn hóa các dân tộc thiểu số vùng Tây bắc, 2009.
3. Báo cáo tình hình thực hiện mục tiêu, nhiệm vụ phát triển kinh tế xã hội năm 2010.
4. Dân số - Địa lý tự nhiên Sơn La- Cục thống kê Sơn La năm 2010
5. Phan Kim Duệ, Lễ tục Việt Nam xưa và nay, Nxb Thanh niên, Hà Nội, 2000.
6. Đảng cộng sản Việt Nam- văn kiện hội nghị lần thứ 5, Ban chấp hành trung ương khóa VIII, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1998.
7. Nguyễn Văn Huy, Bức tranh văn hóa các dân tộc Việt Nam, Nxb Giá Dục, Hà Nội, 1998.
8. Hỏi và đáp về văn hóa Việt Nam, Nxb VHDT, Hà Nội, 1988.
9. Lê Thị Hoa, Nghi Thức cưới hỏi, Nxb Cục văn hóa quần chúng, Hà Nội, 1987.
10. Hoàng Lương, Văn hóa các dân tộc Tây Bắc Việt Nam, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, Hà Nội, 2005.
11. Hoàng Lương, Sức sống của văn hóa vật chất Thái trước sự phát triển của khoa học công nghệ số 3-2003.
12. Hoàng Nam- Lê Ngọc Thắng, Nhà sàn Thái, Nxb VHDT, Hà Nội, 1987.
13. Hoàng Nam, Dân tộc học đại cương, Nxb VHDT, Hà Nội, 1997.
14. Đặng Đức Siêu, Sổ tay văn hóa Việt Nam, Nxb Lao động, Hà Nội, 2005.

15. Trần Ngọc Thêm, Tìm hiểu về bản sắc văn hóa Việt Nam, Nxb Tp HCM, 1996.
16. Chăm Trọng, Người Thái ở Tây bắc, Nxb VHDG, 1997.
17. Chăm Trọng- Ngô Đức Thịnh, Luật tục Thái ở Tây bắc, Nxb VHDT, 2003.
18. Lê Ngọc Thắng, Bản sắc văn hóa các dân tộc Việt Nam, Nxb VHDT, Hà Nội, 1990.
19. Đặng Nghiêm Vạn (và các tác giả), Tư liệu về lịch sử các dân tộc Thái, Nxb KHXH, Hà Nội, 1977.
20. Trần Quốc Vượng (và các tác giả) Cơ sở Văn hóa Việt Nam, Nxb Giáo dục, Hà Nội, 1999.